

ПОСТАНОВА

Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

від 30 вересня 2025 р.

«Про розвиток інклюзивного освітнього середовища та забезпечення доступності освіти для усіх категорій здобувачів у ТНПУ»

Заслухавши інформацію керівниці інклюзивно-ресурсного центру Зоряни Удич, вчена рада констатує, що система інклюзивного навчання в університеті реалізується відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» та відповідає місії університету. ТНПУ послідовно реалізує політику рівного доступу до освіти для усіх категорій здобувачів, у тому числі осіб із особливими освітніми потребами.

Реалізація інклюзивних підходів в організації освітнього процесу та середовища є спільним завданням усієї університетської спільноти. Педагогічні / науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти, представники адміністрації та інших структурних підрозділів покликані розділяти відповідальність не лише за якість освітніх послуг, але й за створення безбар'єрного, доступного та доброзичливого освітнього середовища для усіх, хто користується послугами ТНПУ. Це передбачає рівні можливості для всіх категорій здобувачів, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами, а також спільну роботу над упровадженням універсального дизайну та принципів педагогіки партнерства.

В університеті з метою створення безбар'єрного та якісного освітнього середовища ТНПУ, забезпечення рівного доступу до якісної освіти для абітурієнтів і здобувачів із особливими освітніми потребами, розвитку інклюзивної компетентності науково-педагогічних / педагогічних працівників та впровадження принципів інклюзії в усі сфери життя університетської спільноти і суспільства від 2018 р. функціонує **інклюзивно-ресурсний центр**.

Інклюзивно-ресурсним центром здійснено **оновлення нормативних документів ТНПУ** відповідно до вимог законодавства, зокрема Постанови КМУ «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти», та результатів апробації упровадження інклюзивного освітнього процесу в університеті. А саме: надано рекомендації щодо вступників з особливими освітніми потребами університет, які враховані у Правилах прийому на навчання у ТНПУ ім. В. Гнатюка, укладено і затверджено Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ТНПУ, розроблено Положення про асистента/ку здобувача/ки освіти в ТНПУ, оновлено Положення про інклюзивно-ресурсний центр та п. 9 «Організація інклюзивного освітнього процесу» у Положенні про організацію освітнього процесу.

Згідно Положення про організацію освітнього процесу в університеті передбачено функціонування **інклюзивної академічної групи**, яка утворюється розпорядженням першого проректора, на основі подання інклюзивно-ресурсного центру. Підставою є письмова заява здобувача із особливими освітніми потребами або його батьків (законних представників), додається індивідуальна програма реабілітації чи інші документи, що підтверджують наявність особливих освітніх потреб. У розпорядженні першого проректора передбачаються рекомендації щодо організації освітнього процесу та облаштування предметно-просторового середовища.

Загалом в університеті із статусом особи з інвалідністю, згідно даних студентського профкому за 2024-2025 н.р., освіти здобуває 62 особи, більшість з яких не потребує додаткових умови чи адаптацій в освітньому процесі та предметно-просторовому середовищі. Станом на кінець вересня 2025 р. ще триває вступна кампанія і йде підтвердження статусу інвалідності, інших категорій здобувачами, які вже навчаються. Також є здобувачі, які користуються своїм правом і не надають підтверджуючих документів щодо статусу інвалідності.

Станом на вересень 2025 р. в університеті функціонує три інклюзивні групи, у складі яких є:

- студентка із порушення зору (сліпота, факультет педагогіки і психології, освітньо-професійна програма «Психологія», 2023 р. вступу);

- студент із порушенням опорно-рухового апарату (використання крісла колісного, інженерно-педагогічний факультет, освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Комп'ютерні технології)», 2023 р. вступу);

- студент із порушенням зору (залишковий зір, факультет педагогіки і психології, освітньо-професійна програма «Психологія бізнесу і управління», 2024 р. вступу).

З метою здобуття вищої освіти відповідно до можливостей особи з особливими освітніми потребами за його участю передбачена можливість розробки **індивідуального навчального плану** з

урахуванням рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну оцінку розвитку особи (за наявності), який підписується таким здобувачем освіти та затверджується деканом. А також створено умови для дистанційного навчання у випадку, коли здобувач вищої освіти не має можливості відвідувати заклад освіти. У цьому випадку передбачається вільний доступ до електронних ресурсів, індивідуальні консультації викладачів за допомогою засобів електронної комунікації, електронний поточний, проміжний і підсумковий контроль успішності в онлайн форматі із застосуванням відповідних мережевих засобів зв'язку, зокрема MOODL.

Психологічна служба ТНПУ активно долучається до розвитку інклюзивного освітнього середовища та забезпечення доступності освіти для всіх категорій здобувачів. Її фахівці надають індивідуальні та групові консультації, підтримують студентів у процесі адаптації та навчання. Університет бере участь у Всеукраїнській програмі ментального здоров'я «Ти як?», організовує «Дні спільнот», спрямовані на психоедукацію та зниження стигматизації щодо звернення до фахівців із питань психічного здоров'я. Окрема увага приділяється здобувачам із числа внутрішньо переміщених осіб, які звертаються за допомогою у подоланні труднощів соціалізації, комунікації з викладачами та однокурсниками.

Для їхньої підтримки проводяться спеціальні заходи, зокрема «Щоденники стійкості», де учасники мали змогу поділитися власними історіями, досвідом та шляхами відновлення. У матеріально-технічному забезпеченні університету наявний спеціалізований **принтер для друку шрифтом Брайля**, який використовується для забезпечення потреб здобувачів освіти з порушеннями зору або повною його відсутністю.

У 2023 р. проведено **незалежний аудит**, спрямований на оцінку доступності для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення до прибудинкової території та будівель університету. Експерти підтвердили можливість забезпечення належного доступу та надали низку пропозицій щодо вдосконалення умов відповідно до чинних нормативів і реальних потреб користувачів. На сьогодні переважна частина цих пропозицій реалізована.

Для **підвищення кваліфікації** педагогічного / науково-педагогічного складу університету та представників освітньої галузі загалом на базі Центру післядипломної освіти від 2020 р. і до вересня 2025 р. запроваджено 23 освітні програми, участь у яких станом на 30 вересня взяло участь 2 143 фахівця освітньої сфери. Укладачами та реалізаторами даних освітніх програм є інклюзивно-ресурсний центр й кафедра спеціальної та інклюзивної освіти.

Створено курс «Інклюзивна освіта» на платформі MOODLE з метою впровадження інклюзивних практик у зміст освітніх програм та забезпечення підвищення кваліфікації викладачів університету. Укладачами курсу є фахівці інклюзивно-ресурсного центру. У межах курсу розміщено та систематично оновлюється джерельна база з питань інклюзивної освіти, зібрано перелік безкоштовних онлайн-курсів, а також покликання на відеоресурси.

Укладено та готується до апробації **курс «Успішна інклюзія у закладі вищої освіти»**, авторками якого є Зоряна Удич та Ірина Шульга. Курс створено в межах проекту «Learnopolis+: за допомогою цифрових медіа до міжнародного навчального досвіду» за підтримки Німецької служби академічних обмінів (DAAD) та Федерального міністерства освіти і досліджень Німеччини (BMBF) у рамках програми «Підтримка інтернаціоналізації українських ЗВО», у якому одним із партнерів був інклюзивно-ресурсний центр (2021–2024 рр.).

Щорічно проводяться заходи Всеукраїнського рівня для студентської молоді, науковців, практиків, спрямовані на популяризацію кращих інклюзивних практик та результатів наукових досліджень, які реалізують інклюзивно-ресурсний центр, кафедра спеціальної та інклюзивної освіти. Зокрема **Всеукраїнська міждисциплінарна конференція** з міжнародною участю «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат», **Форум фахівців спеціальної та інклюзивної освіти**.

3 травня 2023 р. утворено та успішно функціонує **освітньо-науковий центр «Університет третього віку»**, діяльність якого спрямована на реалізацію Концепції освіти упродовж усього життя та на забезпечення освітніх потреб осіб старшого віку та довгожителів. Центр створює умови для їхнього особистісного розвитку, соціальної активності, підвищення цифрової, культурної та громадянської компетентності, а також сприяє інтеграції в сучасне суспільне середовище.

Утворено у червні 2024 р. **Центр ветеранського розвитку** для забезпечення соціальної та комплексної реабілітації, юридичного та професійного супроводу на основі розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, шляхом надання додаткових послуг ветеранам війни та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисникам і Захисницям України, в частині професійного супроводу під час їх інтеграції до умов цивільного життя.

Уся інформація про можливості інклюзивної освіти в університеті висвітлена повно і доступно

на офіційному сайті, періодично оновлюється.

Попри зазначені успіхи у впровадженні інклюзивної практики в освітній процес і залучення до нього різних представників з маломобільних верств суспільства, здобувачів із особливими освітніми потребами та інших категорій, існує ряд питань, які потребують вирішення задля сталого розвитку університету, зокрема:

- в університеті відсутня єдина стратегія впровадження інклюзивного освітнього середовища та забезпечення доступності освіти для усіх категорій здобувачів;
- на офіційному сайті університету для осіб з повною чи частковою сліпотою не передбачено розміщення спеціальної версії;
- здобувачі освіти, які використовують шрифт Брайля для отримання інформації, не забезпечені відповідною навчальною літературою;
- здобувачі освіти, які використовують програми з озвучення екрану, потребують безперебійного функціонування мобільного застосунку здобувача, зокрема доступу до платформи MOODLE;
- здобувачі не вчасно подають інформацію, яка є підставою для розумного пристосування, оновлення бази даних про кількість осіб із особливими освітніми потребами;
- попри позитивні висновки аудиту доступності для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення до прибудинкової території та будівель університету, існує ще ряд невиконаних рекомендацій;
- відсутній аудит освітніх програми щодо достатнього формування інклюзивної компетентності майбутніх фахівців;
- недостатня умотивованість та залучення педагогічних / науково-педагогічних працівників до курсів підвищення кваліфікації з інклюзивної тематики.

З огляду на зазначене вище, Вчена рада **постановляє:**

1. Розвиток інклюзивного освітнього середовища та забезпечення рівного доступу до освіти для всіх категорій здобувачів у ТНПУ оцінити як *задовільний*; визначити цей напрям одним із ключових пріоритетів розвитку університету та забезпечити його модернізацію відповідно до актуальних реформ у сфері вищої освіти України.

1. Ректорату:

1.1. Забезпечити виконання та реалізацію рекомендацій щодо доступності для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення при облаштуванні прибудинкової території та будівель університету.

Упродовж року

1.2. Інтегрувати принципи інклюзії в організаційну культуру університету та забезпечити їх практичну реалізацію в освітньому процесі, управлінській діяльності та внутрішніх комунікаціях.

Постійно

1.3. Передбачати у стратегічних і фінансових планах університету заходи з розвитку інклюзивного освітнього середовища, у тому числі матеріально-технічного, цифрового та кадрового забезпечення.

Постійно

1.4. Забезпечити друк навчальної літератури шрифтом Брайля та інших адаптованих матеріалів для здобувачів освіти з порушеннями зору.

Впродовж року

2. Навчально-науковому центру організації освітнього процесу та Навчально-науковому центру якості освіти:

2.1. Актуалізувати та впроваджувати механізми формування індивідуальних освітніх траєкторій для студентів із особливими освітніми потребами, забезпечивши їх відповідність сучасним стандартам вищої освіти та принципам універсального дизайну.

Упродовж року

2.2. Проводити інформаційно-просвітницькі та популяризаційні заходи для педагогічних і науково-педагогічних працівників університету з метою розвитку інклюзивної компетентності, обміну кращими практиками та залучення до впровадження інклюзивних підходів у навчальний процес.

Постійно

2.3. Проводити опитування здобувачів, педагогічних / науково-педагогічних працівників з метою виявлення рівня обізнаності проблеми інклюзії, сформованості інклюзивної компетентності.

Постійно

3. Навчально-науковому центру міжнародної освіти та співробітництва і Навчально-науковому центру проєктної та науково-технічної діяльності:

3.1. Розширювати міжнародне партнерство з університетами та організаціями, що впроваджують інклюзивні практики, з метою обміну досвідом і впровадження найкращих міжнародних підходів в інклюзивному навчанні.

Постійно

3.2. Забезпечити участь здобувачів з особливими освітніми потребами у програмах зовнішньої академічної мобільності, враховуючи їхні індивідуальні потреби та доступність освітнього середовища.

Постійно

3.3. Сприяти залученню грантових ресурсів (ERASMUS+, DAAD, програми Ради Європи та ін.) для розвитку інклюзивного освітнього середовища.

Постійно

4. Відділу у справах молоді із Психологічною службою та інклюзивно-ресурсним центром:

4.1. Забезпечити участь здобувачів з особливими освітніми потребами у студентських ініціативах та органах самоврядування.

Впродовж року

4.2. Організовувати культурно-просвітницькі та спортивні заходи з урахуванням принципів безбар'єрності та інклюзії.

Впродовж року

4.3. Залучати студентів-волонтерів до програм підтримки здобувачів із особливими освітніми потребами.

Впродовж року

4.4. Популяризувати ідеї інклюзії серед молоді університету шляхом проведення інформаційних кампаній, тренінгів, воркшопів та ін. заходів.

Постійно

5. Центру цифрової трансформації освітнього середовища спільно з інформаційно-обчислювальним центром:

5.1. Удосконалити офіційний вебсайт ТНПУ відповідно до міжнародного стандарту Web Content Accessibility Guidelines (WCAG), забезпечивши його адаптацію для користувачів із повною чи частковою втратою зору.

Впродовж року

5.2. Забезпечити доступність інформаційних застосунків університету для осіб із повною чи частковою сліпотою шляхом їх технічної адаптації та впровадження інклюзивних цифрових рішень.

Постійно

5.3. Відновити роботу мобільного застосунку MOODLE.

Впродовж року

5.4. Розробити та впровадити систему внутрішнього моніторингу доступності цифрових ресурсів, передбачивши періодичне оновлення і тестування відповідно до вимог WCAG та національного законодавства.

Постійно

6. Центру післядипломної освіти спільно із інклюзивно-ресурсним центром:

6.1. Здійснювати системну підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних / науково-педагогічних працівників університету з метою формування інклюзивної компетентності.

Постійно

6.2. Провести навчання допоміжного персоналу університету щодо супроводу та надання підтримки маломобільним групам населення.

7. Інклюзивно-ресурсному центру:

7.1. Розробити «Стратегію інклюзивного розвитку ТНПУ на період 2026–2031 рр.».

До 30.12.2025 р.

7.2. Розробити дорожню карту для керівників структурних підрозділів щодо утворення та функціонування інклюзивної академічної групи.

До 30.12.2025 р.

7.3. Здійснювати супровід абітурієнтів та здобувачів із особливими освітніми потребами.

7.4. Надавати консультації керівникам структурних підрозділів із реалізації інклюзивних підходів в освітній процес та предметно-просторове середовище. *Постійно*

7.5. Організувати щорічний моніторинг потреб здобувачів з особливими освітніми потребами і надавати відповідні рекомендації структурним підрозділам та керівництву університету. *Постійно*

Червень

8. Деканам спільно із завідувачами кафедр, викладацьким складом:

8.1. Реалізовувати розпорядження першого проректора щодо створення умов для отримання якісних освітніх послуг студентами з особливими освітніми потребами в інклюзивних академічних групах.

Постійно

8.2. Передбачити проходження педагогічними / науково-педагогічними працівниками стажувань та курсів підвищення кваліфікації з формування інклюзивної компетентості.

Постійно

9. Гарантам освітніх програм:

9.1. Враховувати необхідність формування інклюзивної компетентості майбутніх фахівців під час проєктування та перегляду освітніх програм; залучати фахівців з інклюзивної освіти до розробки освітніх програм.

Впродовж року

9.2. Забезпечувати інтеграцію тематики інклюзивної освіти в освітні компоненти, навчальні плани та практичну підготовку здобувачів.

Впродовж року

9.3. Розширювати співпрацю з інклюзивно-ресурсними центрами та закладами освіти, які впроваджують інклюзивні практики, з метою підвищення якості практичної підготовки студентів.

Постійно

9.4. Передбачити можливість адаптації освітнього процесу відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Постійно

10. Бюро кар'єри:

10.1. Розробити та впровадити механізми підтримки працевлаштування здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, у тому числі через співпрацю з роботодавцями, які дотримуються принципів інклюзії та безбар'єрності.

Постійно

10.2. Організовувати заходи для студентів із особливими освітніми потребами, індивідуальні консультації з питань професійного самовизначення, пошуку роботи, складання резюме та проходження співбесід.

Постійно

10.3. Формувати базу партнерських організацій і роботодавців, готових створювати робочі місця з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп.

Постійно

Контроль за виконанням даної постанови покласти на першого проректора Надію ДРОБИК